

บทที่ 16
ภูมิศาสตร์การเลือกตั้ง
(Electoral Geography)

วัตถุประสงค์

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาและอ่านบทที่ 16 นี้แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายและตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาต่อไปนี้ได้ถูกต้อง

1. ความสัมพันธ์ระหว่าง "การเลือกตั้ง" และ "ภูมิศาสตร์การเลือกตั้ง"
2. การเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย
3. ปัญหาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ มีความเกี่ยวข้องกับมวลมนุษยโลก
4. สิทธิ เอกสิทธิ และหน้าที่ของปวงชนชาวไทย มีความสัมพันธ์ต่อบอบประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง
5. ความสัมพันธ์ภายในและภายนอกของ "ภูมิศาสตร์การเลือกตั้ง" ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง และผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
6. ความสำคัญของเขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง และการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งตามกฎหมาย
7. ความสำคัญของขนาดและรูปร่างของเขตเลือกตั้ง
8. ความสำคัญของ "แผนที่" ต่อภูมิศาสตร์การเลือกตั้ง
9. สามารถอธิบายศัพท์ได้อ่างน้อย 10 ศัพท์

บทนำ : ภูมิศาสตร์การเลือกตั้ง (Electoral Geography)

นักภูมิศาสตร์การเมืองสมัยปัจจุบันส่วนใหญ่สนใจศึกษาถึงการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งมากกว่ากิจกรรมทางการเมืองในลักษณะอื่น ๆ มีเหตุผลหลายประการที่กระตุ้นให้นักภูมิศาสตร์สนใจวิเคราะห์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งไม่ใช่เพียงแต่ผลการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะปรากฏผลในแผนที่เท่านั้น แต่จำนวนคะแนนเสียงนั้นสามารถใช้เป็นเครื่องวัดทั่วทั้งที่ และพฤติกรรมทางการเมือง การยอมรับหรือการมีอคติต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง นั่นก็คือเมื่อผลจากการนับคะแนนเสียง ได้ปรากฏบนแผนที่ ผลการกระจายของคะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งต่าง ๆ นั้น ช่อมแสดงให้เห็นว่า ใครเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ประชาชนเลือกตั้งผู้ใด พรรคการเมืองใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้รับคะแนนเสียงท่วมท้น และเขตเลือกตั้งใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดไม่ได้รับการสนับสนุน รวมทั้งแสดงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนกลุ่มผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น เป็นต้น นักภูมิศาสตร์การเมืองจะแสดงผลการเลือกตั้ง โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่สามารถแสดงเหตุการณ์เลือกตั้งได้อย่างกระจ่างชัดเจน ซึ่งได้แก่ "แผนที่" นักภูมิศาสตร์การเมืองจะสร้างแผนที่ "แบบแผนการเลือกตั้ง" เพื่อที่จะอธิบายถึง "การกระจายของคะแนนเสียงในแต่ละเขตเลือกตั้ง" งานของนักภูมิศาสตร์การเมืองก็คืออธิบายหรือรวบรวมหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ของหน่วยพื้นที่การเมืองในระดับต่าง ๆ กัน ซึ่งปรากฏผลของการลงคะแนนเสียง อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ให้กระจ่างชัด ช่อมทำได้ยาก

ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เมื่อมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายเลือกตั้ง ช่อมมีสิทธิอยู่สองประการ คือมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งประการหนึ่ง และมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตามบุคคลเหล่านี้อาจเป็นผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ให้แก่พรรคการเมืองใดหรือออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง หรือจำนวนหลายคนมาแล้วก็ตาม การแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ เพื่อได้มาซึ่งคะแนนเสียงนั้น เป็นแนวปฏิบัติกันอยู่ทั่วไปในประเทศต่าง ๆ ซึ่งใช้ระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยและมีการเลือกตั้งผู้แทนในระดับต่าง ๆ เพื่อทำการบริหารประเทศหรือท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญซึ่งในกระบวนการทางการเมือง และการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ (Political Participation) เจตจำนงดังกล่าวนี้ ปรากฏอยู่ในลักษณะการเรียกร้อง (Demand) หรือการสนับสนุน (Support) ต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง นั่นคือกระบวนการเลือกตั้งนำมาซึ่งการจัดตั้งรัฐบาล และจำกัดการกระทำของรัฐบาล นอกจากนี้การ

เลือกตั้งยังเป็น "กลไกเชื่อมโยง" ที่สอดคล้องสาระของปวงชนกับนโยบายของรัฐบาล ความสำคัญยิ่ง อีกประการหนึ่งในระบบประชาธิปไตยก็คือ การกระทำของรัฐบาลต้องสอดคล้องกับความปรารถนาของปวงชน นอกจากนี้การเลือกตั้งยังเป็นสื่อความหมายที่ดีที่สุดของระบอบประชาธิปไตย เพราะในการเลือกตั้งแต่ละครั้งของประชาชนจะได้ทราบด้วยตนเองว่า อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทยนั่นเอง ดังนั้นการเลือกตั้งได้สร้างกลไกเชื่อมโยงส่วนสำคัญต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

ด้วยเหตุนี้การเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมการเมืองที่สำคัญยิ่งของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเลือกสรรตัวแทนของตนไปทำหน้าที่ทางการเมืองแทนตน ทั้งนี้ผู้ปกครองจำเป็นต้องปกครองประเทศให้เป็นไปตามผลประโยชน์และความต้องการของประชาชนผู้อยู่ใต้อำนาจอธิปไตย และให้ความยินยอมในการที่รัฐบาลจะให้อำนาจทางการเมืองผู้อยู่ใต้ปกครอง แต่การที่จะนำเอากระบวนการเลือกตั้งมาใช้นั้น วิธีการของแต่ละประเทศอาจจะใช้แตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด แต่สิ่งที่จะนำมาพิจารณาอย่างอื่นก็คือระบบการเลือกตั้งนั้นจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย คือผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ "การให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกตั้งและโดยอิสระ" เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นและความชอบธรรมในการปกครองให้มีขึ้น นอกจากนี้ระบบการเลือกตั้งนั้นควรส่งผลให้สภาผู้แทนราษฎรมีพลังเข้มแข็ง ที่สามารถจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพเข้าบริหารประเทศได้ดี

ปกติประชาชนทั่ว ๆ ไปมีหน้าที่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งปีละหลาย ๆ ครั้ง ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้มีการศึกษาเรื่องการเลือกตั้งแบบต่อเนื่องไม่ขาดสาย ดังเช่นชาวกรุงเทพฯ ได้มีการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ในเขตบางเขน ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2531 และในวันที่ 12 มิถุนายน 2531 ก็มีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และได้มีการเลือกตั้งทั่วไป คือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2531 และ พ.ศ. 2534 นอกจากนี้ยังมีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน หรือการออกเสียงลงคะแนน ในปัญหาต่าง ๆ นั้นย่อมแตกต่างกันพื้นฐานเบื้องต้นและพื้นฐานของหน่วยทางพื้นที่เป็นความจริงข้อหนึ่งก็คือ ผลของการออกเสียงเลือกตั้งอาจจะคล้ายคลึงกัน ด้วยสาเหตุที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนมักจะมีนโยบายหรือมีวิธีการแก้ไขปัญหาย่างเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมกรรมการออกเสียงลงคะแนนย่อมแตกต่างกันหลากหลายจากเขตเลือกตั้งหนึ่งไปยังอีกเขตหนึ่ง ซึ่งจะมองเห็นภาพเด่นชัดจากแผนที่

พฤติกรรมหรือแบบแผนของการออกเสียงเลือกตั้งมีหลายมิติ และการศึกษารายการออกเสียงเลือกตั้งอาจทำได้ในเชิงภูมิศาสตร์ในระดับต่าง ๆ กัน เช่น ระดับโลก (Global scale)

ระดับประเทศ (National scale) ระดับท้องถิ่น (Local scale) หรือในระดับภูมิภาค (Regional scale) นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ผลของการเลือกตั้งในระดับชุมชนเมือง (Urban scale) อีกด้วย อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของบทเรียนจะไม่กล่าวครอบคลุมถึงการเลือกตั้งในลักษณะอื่นใดโดยเฉพาะเจาะจง แต่จะแสดงแนวความคิดที่เป็นเอกลักษณ์และจุดสนใจในทางภูมิศาสตร์เท่านั้น

นักภูมิศาสตร์การเมืองสนใจในการศึกษาพื้นที่และความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมต่าง ๆ นั้น มีลักษณะทางการเมืองโดยธรรมชาติ และองค์ประกอบด้านภูมิศาสตร์กายภาพ ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการตัดสินใจทางการเมือง และการดำเนินการทางการเมือง ลักษณะเด่นชัดข้อนี้เป็นที่ยอมรับว่า การศึกษาและกฎเกณฑ์ของภูมิศาสตร์การเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกล่าวถึงการเลือกตั้ง จึงแตกต่างกับการศึกษาการเลือกตั้งเชิงรัฐศาสตร์ ดังนั้นงานสำคัญของนักภูมิศาสตร์การเมืองจะต้องใช้ความสังเกตพรรณนาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางการเมือง ซึ่งปรากฏบนระวางที่การเมืองซึ่งปรากฏทั่วโลก

ความหมายของการเลือกตั้งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ในสมัยโบราณรัฐที่ได้ชื่อว่าเป็นประชาธิปไตยแต่ละรัฐมีลักษณะเป็นรัฐเล็ก ๆ มีพลเมืองน้อย ประชาชนอาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม สามารถเรียกประชาชนทุกคนมาร่วมประชุมปรึกษาหารือกันได้เพื่อกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐได้สะดวก แต่ในปัจจุบันนี้แต่ละรัฐได้ขยายตัวขึ้น มีอาณาเขตการปกครองกว้างขวาง จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นและกระจายกันอยู่ทั่วไป การที่จะให้ประชาชนเข้ามาร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐย่อมจะทำให้ยุ่งยากและไม่สะดวก จึงนิยมใช้วิธีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปดำเนินการแทนประชาชน โดยผู้เป็นตัวแทนได้รับมอบอำนาจและสิทธิจากประชาชน ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยจึงถือว่าการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นปัจจัยอันหนึ่งซึ่งจำเป็นและขาดเสียมิได้ ทั้งนี้เพราะการเลือกตั้งคือการแสดงออกของประชาชนที่จะยินยอมมอบอำนาจของตนให้แก่ผู้ปกครอง โดยการมอบอำนาจดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความสมัครใจและเสรี การที่จะให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้เลือกตั้งและโดยเสรีนั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จึงเป็นที่ยอมรับกันว่า "เป็นแม่บทของระบอบประชาธิปไตย"

อุดมการณ์ของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

จุดหมายปลายทางของการเลือกตั้งโดยเสรี ก็คือการสนับสนุนหลักการแห่งระบอบประชาธิปไตย โดยให้รัฐบาลรับเอาอำนาจที่จะปกครองจากความตกลงยินยอม (Consent)

ของฝ่ายปกครอง เจตจำนงของประชาชนฝ่ายถูกปกครองที่แสดงออกนี้ก็คือการเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองด้วยการออกเสียงเลือกตั้งจึงถือว่าเป็นการแสดงการมอบอำนาจของฝ่ายผู้ถูกปกครองให้แก่ฝ่ายปกครอง และการออกเสียงเลือกตั้งหรือการแสดงการมอบอำนาจ ก็เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ซึ่งในสังคมนานาชาติได้ยอมรับกันมาช้านานแล้วนั้นคือ บทบัญญัติข้อ 21 (1) แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งสรุปใจความว่า "เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาลผู้ปกครอง เจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งอันสุจริต ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาด้วยการลงคะแนนเสียงของชายหญิง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่านั้น และกระทำเป็นการลับด้วยวิธีการอื่นใด ที่จะยอมรับประกันให้การลงคะแนนเลือกตั้งได้เป็นไปอย่างเสรีเหมือนกัน"

บทบัญญัตินี้ได้ยอมรับนับถือความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นเรื่องมือและเป็นหลักประกันความคงอยู่แห่งสิทธิของมนุษย์ และได้กำหนดหลักเกณฑ์อันเป็นรากเง้าของการเลือกตั้งประการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. **หลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง (Freedom of election)** หมายถึง ความมีอิสระต่อการออกเสียงเลือกตั้ง ปราศจากการข่มขู่บังคับให้มีการเลือกตั้งบิดเบือนไปจากเจตจำนงอันแท้จริงของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
2. **การเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (Periodical election)** หมายถึง การเลือกตั้งจะต้องมีกำหนดเวลาไว้แน่นอน เช่น กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยปกติทุก 4 ปี หรือทุก 5 ปี เป็นต้น
3. **หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (Genuine election)** หมายถึง ให้มีการดำเนินการให้มีการเลือกตั้งเป็นไปโดยความบริสุทธิ์ยุติธรรม รัฐบาลต้องถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะป้องกันมิให้การคดโกงในการเลือกตั้งเกิดขึ้น รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้ เมื่อเห็นว่าการเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรมอย่างแท้จริง
4. **หลักการออกเสียงทั่วถึง (Universal suffrage)** การเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งอย่างทั่วถึงแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า เว้นแต่มีกรณีที่มีข้อจำกัดดังเช่น ไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่เด็กและเยาวชน บุคคลวิกลจริตจิตฟั่นเฟือน ผู้พิการ หุนวากและเป็นใบ้ และไม่สามารถอ่านออกและเขียนได้ เป็นต้น
5. **หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal suffrage)** หมายความว่าบุคคลที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีสิทธิคนละหนึ่งเสียง (one man, one vote) และคะแนนเสียงทุกคะแนนมีค่าเท่ากัน (one vote, one value) ดังนั้น กรณีที่จะแบ่งเขตการเลือกตั้งให้มีผู้แทน

ได้หลาย ๆ คน (Multiple-member constituency) จึงเป็นสิ่งที่น่าพิจารณาให้ถ่องแท้

6. หลักการลงคะแนนเสียงลับ (Secret ballot) หมายความว่า การลงคะแนนเสียงที่ไม่ได้มีผู้อื่นผู้ใด นอกจากเจ้าตัวเองทราบว่าได้มีการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้ใด เพื่อป้องกันการขู่ให้คุกคาม แต่ในการนี้อาจจะให้วิธีการออกเสียงอิสระอย่างอื่นก็ได้แทนการลงคะแนนเสียงลับ ซึ่งจะต้องรับประกันได้ว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น ๆ ได้เป็นไปโดยเสรีเหมือนกัน

นโยบายการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย

สำหรับนโยบายการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่ได้ปฏิบัติกันมาในการเลือกตั้งทั่วไป 18 ครั้ง อาจจำแนกออกได้เป็น 4 ประการใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายการเลือกตั้งเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน

นโยบาย นี้ข่าว่าเป็นสาระสำคัญของการบริหารงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอาจเกิดจากเงื่อนไขโดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติโดยฝ่ายนิติบัญญัตินั้นจะมีลักษณะกว้าง ๆ เป็นการทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ แม้แต่รายละเอียดปลีกย่อย จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบายโดยฝ่ายบริหาร ให้มีลักษณะเฉพาะเจาะจงลงไป เพื่อจะใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของฝ่ายบริหาร นโยบายจะเป็นการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานขั้นต้นของฝ่ายบริหาร โดยทั่วไปกฎหมายเลือกตั้งจะกำหนดสาระสำคัญออกเป็น 10 หมวด ดังนี้

- (1) บททั่วไป
- (2) สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง
- (3) ทะเบียนผู้เลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง
- (4) หน่วยเลือกตั้งและเขตเลือกตั้ง
- (5) เจ้าพนักงานอำนาจการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน
- (6) ผู้แทนพรรคการเมือง และผู้แทนผู้สมัคร
- (7) การลงคะแนนการเลือกตั้ง
- (8) การตรวจและถวรวมคะแนน
- (9) การคัดค้านการเลือกตั้ง และ
- (10) บทกำหนดโทษ

นโยบายการเลือกตั้งตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนนี้ เมื่อพิจารณาโดยสังเขป อาจจะรวมมาประมวลเป็นลักษณะโดยทั่วไปได้ดังนี้ กล่าวคือ

"ระบบการเลือกตั้งตามเจตนารมณ์ของกฎหมายจะให้เป็นการเลือกตั้งโดยตรงและใช้วิธีการเลือกตั้งตามเสียงข้างมากธรรมดา (Relative Majority) เป็นเกณฑ์ตัดสินกล่าวคือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเสียงมากกว่าผู้อื่น แม้จะไม่เกินกึ่งหนึ่งของคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งหมด ผู้นั้นย่อมได้รับการเลือกตั้ง อันเป็นวิธีแตกต่างจากวิธีเลือกตั้งตามเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด (Absolute Majority) ซึ่งได้รับเลือกตั้งจะต้องมีคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของผู้มาลงคะแนนเสียงทั้งหมด จึงจะถือว่าได้รับการเลือกตั้ง"

เกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งนั้น ตามกฎหมายถือว่าการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนมีสภาพเป็นสิทธิ (Right) ไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ (Duty) เพราะยังไม่เคยมีบทบัญญัติที่บังคับให้ประชาชนมีหน้าที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Compulsory Vote) นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดการใช้สิทธิบางประการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับปฏิบัติกันแพร่หลายทั่วไป เช่น ข้อจำกัดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนที่ดีเกี่ยวกับสัญชาติ อายุ และมีลักษณะต้องห้ามไม่ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (Disqualification) อีกบางประการ ส่วนการใช้สิทธิลงคะแนนนั้น ตามกฎหมายเลือกตั้งมีนโยบายจะให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเดินทางไปแสดงตนและใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยตนเอง จะโอนหรือฝากฝังกันไม่ได้ ดังนั้นจึงมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งในลักษณะอื่น ๆ เช่น การใช้สิทธิออกเสียงทางไปรษณีย์ (Postal Voting) หรือการใช้สิทธิแทนกัน (Proxy Voting) เอาไว้ด้วยการเลือกตั้งแต่ละครั้งนั้น เมื่อเสร็จสิ้นลง และมีการประกาศผลการเลือกตั้งออกมาแล้ว ยังไม่ถือว่าเป็นการเสร็จเด็ดขาด ยังเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้ภายในเวลาและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ โดยสรุปแล้วนโยบายการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กล่าวมาโดยสังเขปนี้ ก็เป็นนโยบายหลักกว้าง ๆ ในสาระสำคัญ ส่วนบทบัญญัติที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยนั้น จะมีปรากฏอยู่ในกฎกระทรวงและระเบียบการหรือหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

2. นโยบายที่จะให้การเลือกตั้งเป็นไปตามอุดมคติทางการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

นโยบายที่จะให้การเลือกตั้งเป็นไปตามอุดมคติทางการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยนี้ เป็นการยึดถือแนวความคิดตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งมีหลักใหญ่ ๆ อยู่ที่ว่า การเลือกตั้งนั้นจะเป็นไปด้วยความเสรีและอิสระแก่ผู้เลือกตั้ง ซึ่งจะต้องกำหนดระยะเวลาแห่งการเลือกตั้งที่แน่นอน และประกอบด้วยหลักการลงคะแนนเสียง โดยวิธีการลับและเสมอภาค เป็นต้น

เมื่อได้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เปรียบเทียบกับบทบัญญัติตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้แล้ว จะเห็นได้ว่าการตราบทกฎหมายนี้ได้ยึดหลักเกณฑ์ของอุดมการณ์ในการเลือกตั้งเป็นหลัก เช่น บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานะศักดิ์โดยกำเนิด

ก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นใดก็ดีไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ให้ใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ผู้เลือกตั้งไม่จำเป็นต้องให้ถ้อยคำว่าจะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่ หรือลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด ไม่ว่ากรณีใด ๆ จะเห็นว่าตามที่กล่าวข้างต้น เป็นอุดมคติในการเลือกตั้ง ในระบอบประชาธิปไตยตามกฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นผู้บริหารการเลือกตั้งได้ยึดหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น กระทรวงมหาดไทย ได้สั่งให้จังหวัดทุกจังหวัดวางแผนไว้เพื่อเป็นหลักประกันให้ประชาชนได้สนใจที่ตนจะได้เข้าไปใช้สิทธิของตนเองอย่างเสรี โดยปราศจากการบังคับหรืออาณัติใด ๆ นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทยยังได้วางระเบียบเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อวางแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปโดยวิธีลับอย่างแท้จริง ดังปรากฏในระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่ว่า "ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนจะให้ผู้ใดเข้าไปในที่เลือกตั้งไม่ได้ เว้นแต่ผู้ที่มีหน้าที่ในการเลือกตั้ง ผู้ที่เข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้ง... โดยเฉพาะในคูหาลงคะแนนนอกจากผู้เลือกตั้งซึ่งเข้าไปเพื่อนำเอาหมายเลขลงในบัตรเลือกตั้งของตนแล้ว ผู้ใดจะเข้าไปมิได้"

ดังข้อความที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าฝ่ายบริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของอุดมการณ์ของการเลือกตั้งว่ามีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง และได้ยึดถือนโยบาย ซึ่งจะได้ศึกษาถึงในบทเรียนต่อไป

3. นโยบายที่จะให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

การพิจารณาถึงนโยบายของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในประการนี้ อาจกล่าวได้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวนี้จะสัมฤทธิ์ผลก็โดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง และการเข้ามามีส่วนร่วมนี้ต้องเป็นไปตามความต้องการและความสมัครใจของประชาชนเองจะบีบบังคับไม่ได้ การเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าว ได้แก่การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามอุดมการณ์ของการเลือกตั้ง เพื่อเลือกผู้แทนเข้ามาทำการปกครองแทนตน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่กระทรวงมหาดไทยและกรมการปกครอง ได้วางแผนเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ทุก ๆ ทาง เพื่อที่จะกระตุ้นเตือนประชาชนให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้หนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้มีคำสั่งไปยังจังหวัดต่าง ๆ โดยได้ระบุถึงนโยบายข้อนี้ไว้อย่างชัดเจนแจ้งว่า การเลือกตั้งแต่ละครั้งเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลที่จะให้ราษฎรได้รู้จักสิทธิ และหน้าที่ของตนในการออกเสียงเลือกตั้งเพื่อเป็นการจรรโลงการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากระทรวงมหาดไทยและกรมการปกครองมีเจตนารมณ์ที่ยึดถือแนวความคิดนี้เป็นนโยบายสำคัญข้อหนึ่งในการจัดให้มีการเลือกตั้ง ส่วนในกาบริหารงานเลือกตั้งในทางปฏิบัติจริง ๆ นั้น ได้มีการดำเนินการอย่างเหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ที่ช่วยให้บรรลุผล

ตามนโยบายดังกล่าว ดังจะได้พิจารณาต่อไปในเรื่องที่เกี่ยวข้อง "เรื่องประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร"

4. นโยบายที่จะให้การเลือกตั้งดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและบริสุทธิ์ยุติธรรม

นโยบายเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ยุติธรรมในกระบวนการเลือกตั้งนั้นเป็นการยึดถือแนวความคิดตามหลักเกณฑ์พื้นฐานในการเลือกตั้งในข้อที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างแท้จริง ซึ่งมีหลักการสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ รัฐบาลจะไม่คดโกงในการเลือกตั้งประการหนึ่ง และจะต้องมิให้ราษฎรคดโกงกันเองอีกประการหนึ่ง ในการพิจารณาเรื่องความบริสุทธิ์ยุติธรรม น่าถือว่ามีตัวบทกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่แล้ว ก็นำพิจารณาเรื่องความยุติธรรมไว้ล่วงหน้าแล้ว ฝ่ายบริหารซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่จะต้องให้เป็นตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ก็ต้องดำเนินการและปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น

แต่ถ้าหากจะพิจารณาให้ลึกซึ้งเรื่องความบริสุทธิ์ยุติธรรมในทางปฏิบัติแล้ว ความสำคัญของฝ่ายบริหารผู้จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย กลับมีความสำคัญที่สุดยิ่งกว่าการมีข้อบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในตัวบทกฎหมายเสียอีก ในกระบวนการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นงานเลือกตั้งหรืองานอื่นใดก็ตามอาจพิจารณาได้ว่าความซื่อสัตย์สุจริตหรือความบริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นเรื่องของการปฏิบัติงานของแต่ละคน ซึ่งเชื่อว่ามิจะดีมาตรฐานทางจริยธรรมสูงพอที่จะรับผิดชอบได้เองสำหรับสังคมไม่มีระบบความเชื่อเช่นนี้ การที่จะนำความซื่อสัตย์สุจริตความยุติธรรมมากำหนดนโยบายอาจจะเห็นเป็นการดีแปลกประหลาดและไม่มีเหตุผล เพราะเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ต้องเชื่อว่ามีอยู่แล้ว การนำเอาเรื่องปกติธรรมดาเข้ามาเน้นให้เห็นความสำคัญเป็นพิเศษขึ้นมาจึงแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่กรณีธรรมดาสำหรับสังคมแบบนั้น สำหรับสังคมไทยซึ่งมีพฤติกรรมการบริหารราชการที่มีลักษณะเป็นผสมผสานและขัดแย้งกันระหว่างแนวความคิดเก่าและแนวความคิดสมัยใหม่ ยังไม่อาจหาข้อยุติธรรมที่แน่นอนได้ ก็หันคดีในเรื่องนี้จึงย่อมจะแตกต่างออกไป ฉะนั้นความสำคัญและความจำเป็นในการกำหนดนโยบาย เรื่องความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้ง จึงเป็นเรื่องที่อาจจะทำความเข้าใจและยอมรับนับถือได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการเลือกตั้งโดยทั่วไปนั้นเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับการบริหารราชการทั่วไป ซึ่งประชาชนทั่วไปเป็นผู้รับการบริการคอยสนใจและติดตามการปฏิบัติงานอยู่ ความล้มเหลวของการเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีผลกระทบต่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมของฝ่ายดำเนินการ ดังเช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 7 ซึ่งกำหนดให้มีขึ้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 โดยเฉพาะการเลือกตั้งได้ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2495 และใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2499 มาใช้บังคับการเลือกตั้งในครั้งนี้ นับว่าเป็นการ

เลือกตั้งครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์การเมือง เพราะเป็นที่ทราบกันทั่วไปภายหลังการเลือกตั้งครั้งนี้สำเร็จแล้ว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 เหตุผลส่วนหนึ่งในการทำการรัฐประหารครั้งนี้ เนื่องมาจากการเลือกตั้งครั้งนั้นไม่เรียบร้อย ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่พอใจรัฐบาลในขณะนั้น และต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้รักษาการพระนครฝ่ายทหาร และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระราชโองการและในส่วนที่เกี่ยวกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการเลือกตั้งภายใน 90 วัน เป็นต้น

ฉะนั้น ความล้มเหลวของการเลือกตั้งในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความบริสุทธิ์ยุติธรรมของฝ่ายผู้ดำเนินการนี้ ช่อมมิได้มีความเหมาะสมเฉพาะถึงการสูญเสียเงินงบประมาณ ทรัพย์สินและเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์เท่านั้น แต่ยังมีผลเสียหายร้ายแรงยิ่งกว่านั้นเป็นอันมาก กล่าวคือ ความล้มเหลวในการดำเนินการเลือกตั้งทำลายความเชื่อถือของสาธารณชนที่มีต่ออุดมการณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความเชื่อถือนี้อยู่บนรากฐานของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งการจัดองค์การบริหารทั้งหมดในส่วนปลีกย่อย กล่าวคือกระบวนการลงคะแนน (Polling Procedure) เป็นความลับอย่างแท้จริงหรือไม่ การนับคะแนนมีหลักประกันอย่างเพียงพอหรือไม่ว่ากระทำอย่างตรงไปตรงมา ความเชื่อถือของสาธารณชนมิได้อยู่กับเนื้อหาสาระของระเบียบแบบแผนแต่อย่างเดียว หากแต่ต้องขึ้นอยู่กับตัวบุคคลผู้ดำเนินการตามระเบียบแบบแผน ซึ่งหมายถึงความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตของเจ้าหน้าที่ทะเบียน (Registration Officer) เสมียนคะแนน (Poll Clerks) ประธานกรรมการการเลือกตั้ง (Presiding Officer) ตลอดจนเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนับว่าไม่ใช่เรื่องที่จะรับประกันได้ง่ายนัก

เมื่อความล้มเหลวของการดำเนินการเลือกตั้งก่อให้เกิดผลเสียหายร้ายแรงดังกล่าว กรณีประเทศไทยจะมีการกำหนดคนโอบายเรื่องความบริสุทธิ์ และความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้งให้เห็นเด่นชัดขึ้นมาก็อาจจะถือว่าเป็นมาตรการสำคัญเพื่อป้องกันผลเสียหายดังกล่าว นับว่าเป็นเหตุผลที่พอจะเชื่อถือได้จากปรากฏการณ์ในอดีตจะเห็นได้ชัดว่ามลทินและความมัวหมองในการบริหารงานเลือกตั้ง เคยเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลต้องกระทบกระเทือนอย่างหนักมาแล้ว เมื่อพิจารณาถึงเจตจำนงของฝ่ายผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เน้นหนักในนโยบายด้านนี้ อยู่มาก ดังจะเห็นได้จากหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยฉบับหนึ่ง ลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้แถลงไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นความปรากฏอย่างแรงกล้าที่จะให้มีการเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมหนังสือสั่งการนั้นมีความตอนหนึ่งว่า "...ข้าพเจ้าขอประกาศว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมไม่กระทำการเพื่อช่วยเหลือบุคคลใด พรรคการเมืองใดที่เข้าแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งนี้ ทั้งไม่ปรากฏาที่จะทำให้บุคคลใดหรือพรรคการเมืองใดมาอ้างอิทธิพลใด ๆ เพื่อ

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ต้องเสียความเป็นภรรยาโดยสุจริตและตรงไปตรงมาตามระเบียบแบบแผนไม่หวั่นกลัวอิทธิพลใด ๆ ทั้งสิ้น และได้ห้ามมิพฤติการณ์ต่อไปนี้ในทางอคติหรือสนับสนุนผู้สมัครรับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยทางอ้อมก็ตาม ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษทางวินัยอย่างหนักและหากเข้าข่ายทางอาญา ก็จะต้องดำเนินคดีโดยไม่มีข้อยกเว้น" (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2518)

สิทธิ (Right) เอกสิทธิ (Privilege) และหน้าที่ (Duty)

การเลือกตั้งที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือประชาชนให้ความสนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างแท้จริงและพร้อมเพรียงกัน ซึ่งประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นมีหลายประการ อาทิ เช่น

(1) การที่ประชาชนไปใช้สิทธิอย่างพร้อมเพรียงกันก็จะได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง แต่หากประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมีเปอร์เซ็นต์ต่ำ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจะเป็นเพียงตัวแทนคนส่วนน้อย

(2) การเลือกตั้งเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในกิจกรรมการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การที่ประชาชนไปออกเสียงเลือกตั้งก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถ้าหากประชาชนไม่ยอมไปออกเสียงเลือกตั้งก็เท่ากับว่าไม่ต้องการระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจจะเป็นข้ออ้างของฝ่ายตรงข้ามที่จะถือโอกาสเข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้

(3) การเลือกตั้งนั้นจะเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้นี้ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคนต่างพากันไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และนั้นวิธีการต่าง ๆ ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือหัวหน้าคณะได้วางแผนไว้ เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงโดยการไม่สุจริตย่อมจะไม่เกิดขึ้น

(4) การเลือกตั้ง เป็นการส่งเสริมให้คนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น ทั้งนี้โดยเหตุผลที่ว่าถ้าผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากโอกาสมีคนที่มีความรู้ความสามารถจะได้รับเลือกตั้งมากขึ้น โดยไม่ต้องพะวงกับการหาเสียงและการซื้อคะแนนเสียง เป็นต้น

เขตเลือกตั้งและหลักเกณฑ์ในการกำหนดเขตเลือกตั้ง

1. เขตเลือกตั้ง (Electoral Constituencies) เขตเลือกตั้ง หมายถึงหน่วยพื้นที่ทางการเมือง ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเพื่อเลือกตั้งสมาชิกหรือผู้แทนประเภทอื่น ๆ โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งใดก็จะได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

จากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ด้วยเหตุนี้การกำหนดเขตเลือกตั้ง จึงมีความสำคัญ
ยิ่งต่อการตัดสินใจทางการเมือง โดยลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของเขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง
รวมทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประชากรบนพื้นที่เขตเลือกตั้ง ซึ่งมีความสัมพันธ์
ระหว่างกัน ดังนั้นการกำหนดเขตเลือกตั้งซึ่งโดยธรรมชาติจะมีองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์กายภาพ
ซึ่งอาจเหมือนกัน และแตกต่างกันก็ได้ นั้น จะต้องกำหนดปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยไม่ก่อให้เกิด
การให้คนและให้โทษต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง และผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง นอก-
จากนี้ในเรื่องที่ตั้งของหน่วยเลือกตั้งจะต้องคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมายังหน่วยเลือกตั้ง
ซึ่งจะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเต็มใจมาออกเสียงเลือกตั้ง

2. หลักเกณฑ์ในการกำหนดเขตเลือกตั้ง โดยทั่วไปหลักเกณฑ์ในการกำหนดเขตเลือก
ตั้งมีดังต่อไปนี้

(1) อาณาเขตของเขตเลือกตั้ง จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์โดยทั่วไปของการ
เลือกตั้งว่าเป็นการเลือกผู้แทนหรือสมาชิกสภาประเภทใด เพราะจุดมุ่งหมายคือตัวผู้แทนประเภทนั้น ๆ

(2) การกำหนดพรมแดนเขตเลือกตั้ง จะมีผลต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน และ
ต่อพรรคการเมืองแต่ละพรรค เพราะฐานคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือของพรรคการเมืองนั้น
จะมีอิทธิพลต่อการออกเสียงลงคะแนน ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงพรมแดนของเขตเลือกตั้งเพื่อรักษา
ผลประโยชน์บางประการมากกว่าการรักษาความเท่าเทียมกันของจำนวนผู้แทน (Gerrymandering)
ก็จะก่อให้เกิดผลกระทบอย่างซึ่งต่อระบบการแบ่งเขตเลือกตั้งประเภทมีผู้แทนได้หนึ่งคน (Single-
member-Constituency) เพราะจะมีอิทธิพลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ซึ่งสังกัดพรรค
การเมืองหนึ่ง มีโอกาสหรือหมดโอกาสที่จะได้รับเลือก ดังนั้นการกำหนดพรมแดน เพื่อเหตุผล
ดังกล่าวจะกระทำมิได้

(3) การแบ่งเขตเลือกตั้ง เป็นการปูพื้นฐานของการเลือกตั้งอย่างเสมอภาคและ
มีคุณค่า ผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งทุกคน จะต้องได้รับเลือกมาตามสัดส่วนของจำนวนประชากร บุคคลผู้มี
สิทธิออกเสียงนั้นมีสิทธิออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียง และคะแนนเสียงทุกคะแนนมีค่าเท่ากัน แต่ละเขต
เลือกตั้งจะต้องประกอบด้วยจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในจำนวนที่เท่ากัน หรือเกือบเท่ากันมาก
ที่สุด

(4) การแบ่งเขตเลือกตั้งนั้นอาจมีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองที่มีผลต่อพรรค
เล็ก ๆ พรมแดนของเขตเลือกตั้งจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อพรรคเล็ก ๆ หรือในบางกรณีอาจมีอิทธิพลทำให้
พรรคเล็ก ๆ ขยายตัวขึ้น ซึ่งในบางโอกาสอาจจะขยายเป็นพรรคใหญ่ก็เป็นได้ ดังนั้น การกำหนด
เขตเลือกตั้งจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่จะทำให้พรรคแข็งแกร่งขึ้น หรือเปิดโอกาสให้พรรคเล็ก ๆ

มีส่วนมีเสียงในสภานิติบัญญัติบ้าง ดังนั้นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดขอบเขตเลือกตั้ง ควรตระหนักถึงผลข้อนี้ด้วย

(5) เขตเลือกตั้งควรจะต้องยึดหลักพรมแดนธรรมชาติ หน่วยพื้นที่ทางการปกครอง หรือหน่วยพื้นที่ทางการเมืองของประเทศ กล่าวคือหลักสำคัญนั้นเขตเลือกตั้งไม่ควรใช้หลักเขตที่กำหนดขึ้นใหม่เอง ดังนั้นในการกำหนดใช้เขตปกครอง เช่น จังหวัด แขวง หรือเขตแดน ติดกับแม่น้ำ ซึ่งเป็นสิ่งพึงปรารถนา

(6) จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพรมแดนเขตเลือกตั้งตามความจำเป็นเมื่อจำนวนประชากรและผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น หลักการที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้ง ควรกำหนดเวลาไว้แน่นอน

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ตามข้อ (1) และ (2) ต้องมีการพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม เพราะมีปัจจัยหลายประการที่จะต้องนำมาพิจารณา อาทิ ผลประโยชน์ของท้องถิ่น ความสะดวกในการดำเนินการเลือกตั้งในหน่วยการปกครองนั้น การพิจารณาโดยยึดหลักภูมิศาสตร์ในการกำหนดเขตเลือกตั้ง และกำหนดเวลาในการเปลี่ยนแปลงพรมแดนเขตเลือกตั้งเมื่อจำเป็น

3. การกำหนดเขตเลือกตั้งในประเทศไทย

ตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งของประเทศไทย กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้จำนวนหนึ่งคน ต่อจำนวนราษฎร 150,000 คน หากจำนวนประชากรที่เหลือมีมากกว่าครึ่งหนึ่งของ 150,000 คน หรือมากกว่า 75,000 ขึ้นไป ก็ให้เพิ่มผู้แทนฯเพิ่มได้อีกคนหนึ่งและจังหวัดหนึ่ง อย่างน้อยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน สำหรับการกำหนดเขตเลือกตั้งนั้นให้ถือหลักปฏิบัติดังนี้

(1) หากจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินกว่าสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละสามคน

(2) ในกรณีที่ไมอาจแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่งให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

(3) ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต แต่ละเขตให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละสองคน

(4) จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้จำนวนใกล้เคียงกัน

(5) การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง โดยปกติตำบลหนึ่งเป็นหน่วยเลือกตั้งหนึ่ง และถือเกณฑ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 1,000 คน เป็นประมาณต่อหน่วยเลือกตั้งหนึ่ง ๆ ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นไม่สะดวกหรือไม่ปลอดภัย จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งในตำบลนั้น ๆ เพิ่มขึ้นหรือไม่ได้ เฉพาะในเขตเทศบาลหรือบริเวณผู้มีชุมชนหนาแน่นจะกำหนดหน่วยเลือกตั้งโดยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 3,000 คน เป็นประมาณก็ได้และการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้ง ต้องประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 30 วัน

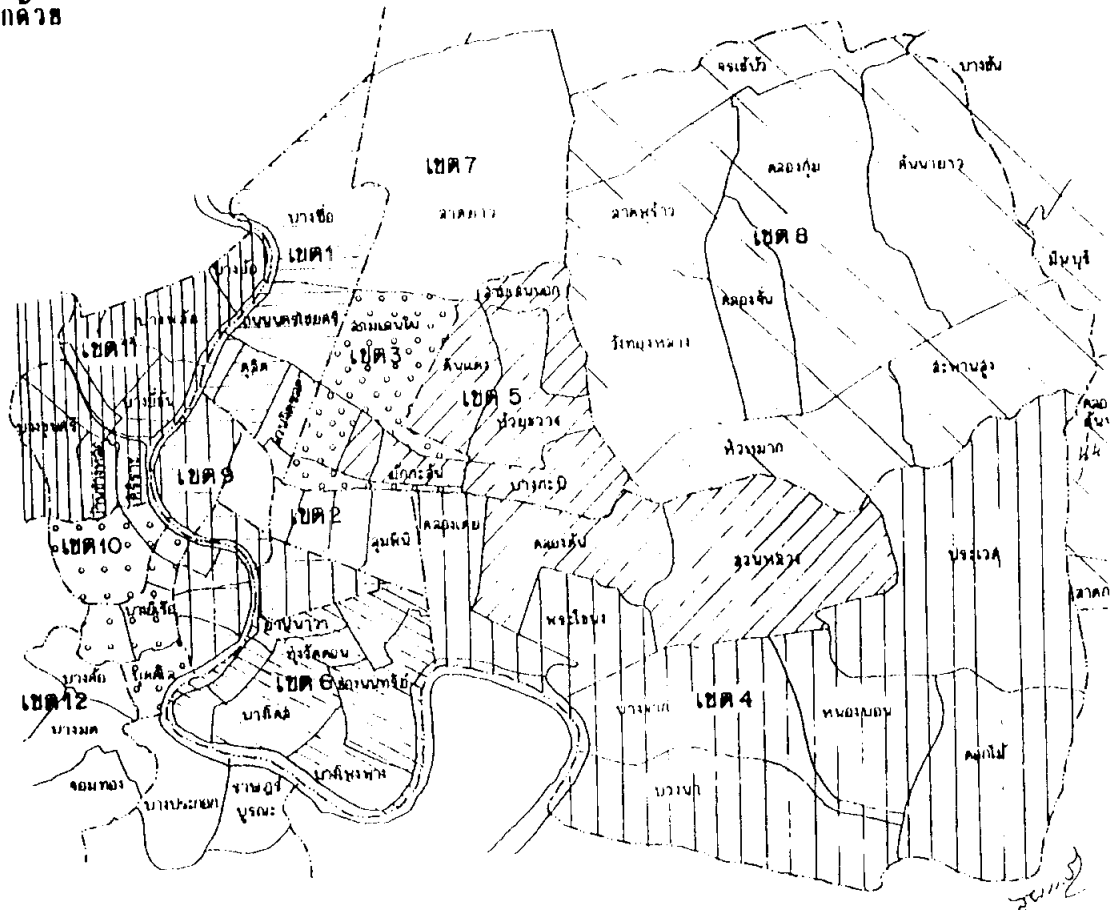
(6) หากมีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงขอบเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ให้กระทำได้ แต่จะต้องกระทำก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 30 วัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินจะประกาศเปลี่ยนแปลงขอบเขตของหน่วยเลือกตั้ง ยับ หรือ รวมหน่วยเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 30 วัน ก็ได้ เมื่อประกาศเปลี่ยนแปลงแล้ว ให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่เดียวกับประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งในครั้งแรก

อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละครั้ง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้ง ก็จะประกาศหลักเกณฑ์การเลือกตั้งและเรื่องราวที่สัมพันธ์กัน ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง หรือตามพระราชกฤษฎีกาแล้วแต่กรณี (ดูรูป 16.1 และ รูป 16.2 ประกอบ)

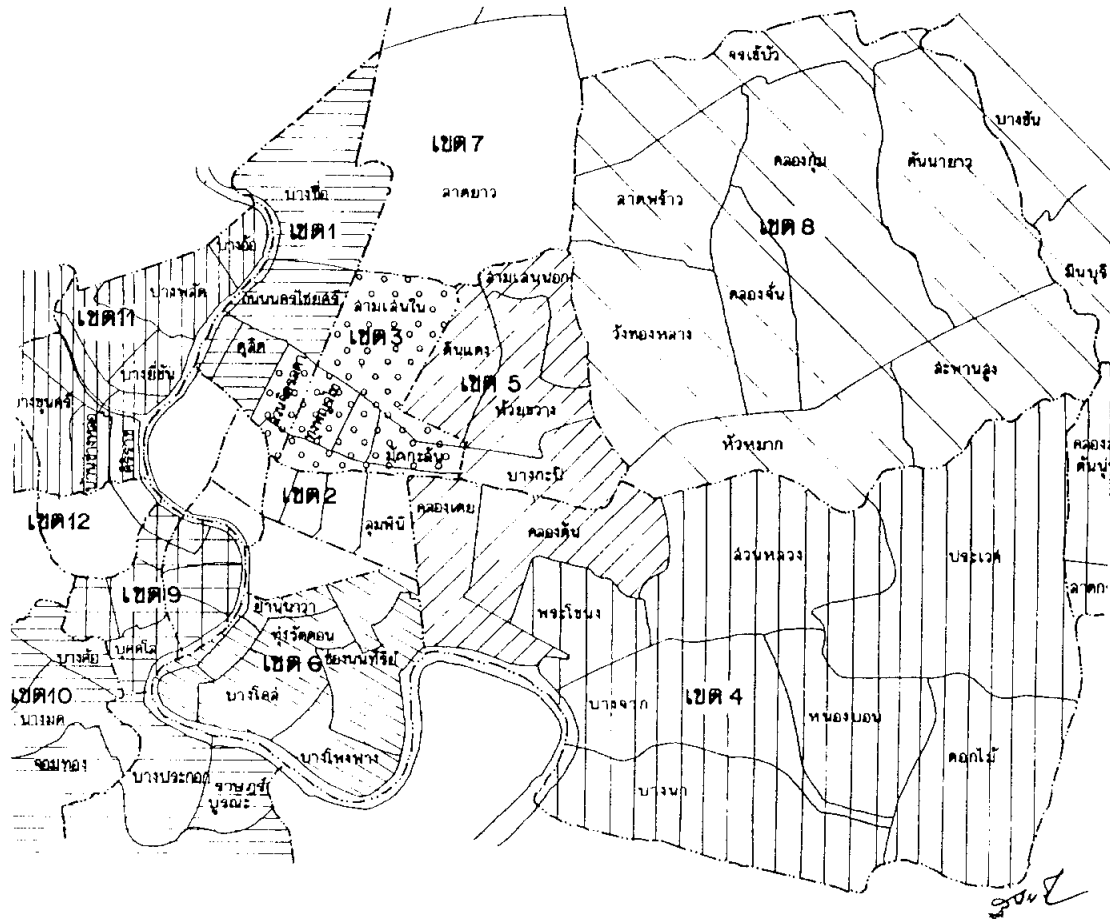
แผนที่กับการเลือกตั้ง

แนวทางหนึ่งที่จะก้าวไปสู่การศึกษาผลการเลือกตั้ง โดยใช้เทคนิคซึ่งนักภูมิศาสตร์การเมืองได้นำมาร่วมวิเคราะห์ก็คือ "ความสัมพันธ์ทางพื้นที่" (Areal Association) กับ การกระจายของข้อมูลบนระวางที่ (Spatial Distribution) ซึ่งแสดงผลในแผนที่ชุดหนึ่ง และนำไปเปรียบเทียบกับผลของแผนที่อีกชุดหนึ่ง ซึ่งได้กระทำขึ้นในระยะเวลาที่ต่างกัน แต่เป็นเรื่องเดียวกัน หรือในระยะเวลาเดียวกันแต่เป็นเรื่องอื่น ๆ แต่ข้อสำคัญก็คือแผนที่สองชุดนั้นจะต้องเป็นอาณาบริเวณและในระดับเดียวกัน เช่น ประเทศ จังหวัด หรือหน่วยการเมืองอื่น ๆ ก็ตาม นอกจากนี้ผู้ที่ทำการศึกษาและผู้สนใจต้องตระหนักถึงความจริงประการหนึ่ง กล่าวคือ การเปรียบเทียบความสัมพันธ์โดยแผนที่บางครั้งอาจจะไม่ได้รับผลที่ตรง และถูกต้องทั้งหมดก็ได้ เพราะการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งมีรูปแบบหลากหลายย่อมต้องอาศัยปัจจัยอื่นมาร่วมวิเคราะห์ด้วย

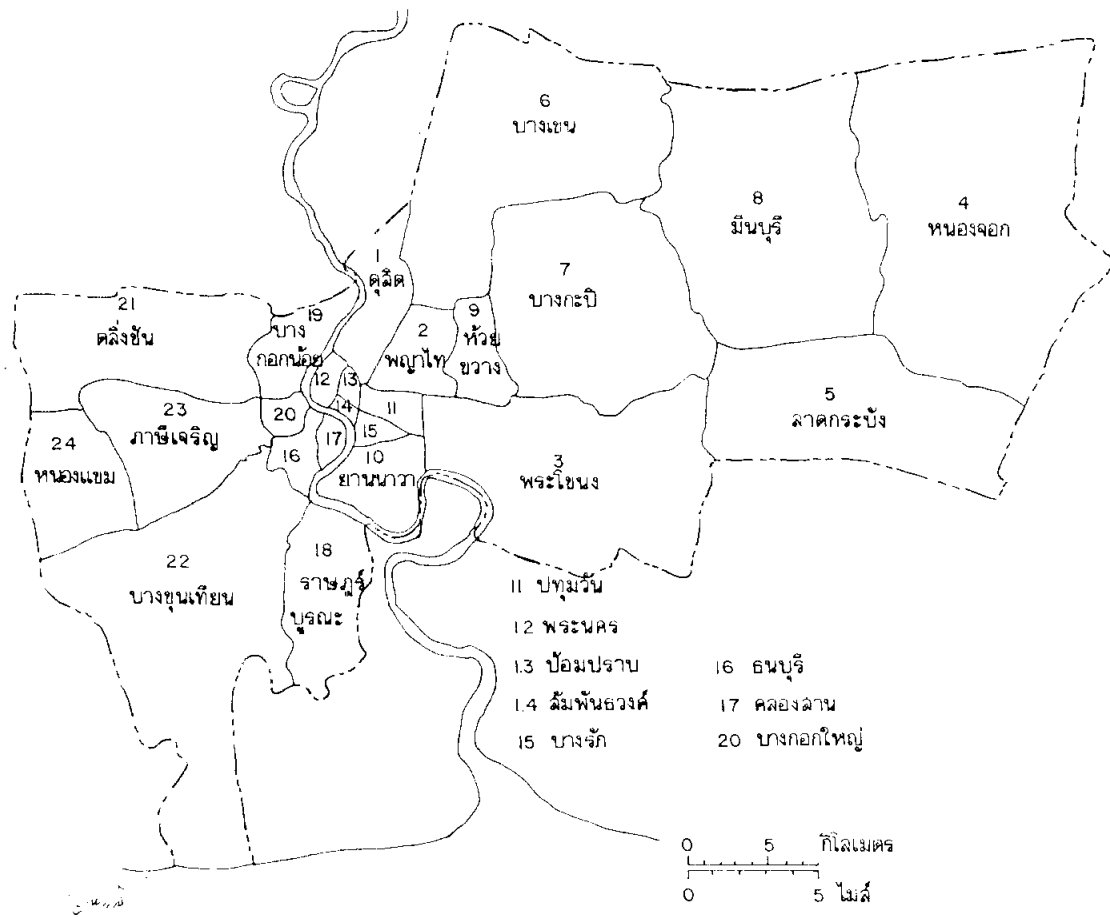
การใช้แผนที่เป็นหลักฐานข้อหนึ่งในการช่วยวิเคราะห์ผลการเลือกตั้ง เนื่องจากแผนที่นั้นนอกจากจะเป็นเพียงแผ่นวัสดุที่เลือกสรรแล้ว เพื่อบรรจุสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อแสดงลักษณะกายภาพของพื้นพิภพ และสิ่งที่ปรากฏอยู่บนพื้นพิภพ ทั้งนี้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นเองทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ตาม มีการย่อหรือขยายให้มีขนาดตามอัตราส่วนที่พึงประสงค์ วัตถุประสงค์หลักของแผนที่จริง หรือโดยการใช้สัญลักษณ์แทนก็ตาม โดยสรุปแผนที่จึงมีความสำคัญ 3 ประการ คือ มีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งข้อมูล แผ่นบันทึกข้อมูลและเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลอีกด้วย



รูปที่ 16.1 : แสดงเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2526 แบ่งออกเป็น 12 เขต
ที่มา : สุพรรณิ ชะโลธรา. 2531 วารสารภูมิศาสตร์. ปีที่ 13 2 (กรกฎาคม), หน้า 94.



รูปที่ 16.2 : แสดงเขตเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งทั่วไปของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2529
แบ่งออกเป็น 12 เขต
ที่มา : อ้างแล้ว. หน้า 95.



รูปที่ 16.3 : แผนที่แสดงเขตการปกครองกรุงเทพมหานคร 24 เขต ระหว่าง พ.ศ. 2522 - 2531

- | | |
|-------------------|----------------------|
| 1 วัดสามพระยา | 14 หอวงมหาราชา |
| 2 ซนระสงคราม | 15 ตาพตีรับสาร |
| 3 บูรณพรหม | 16 ป้อมปราบศัตรูพ่าย |
| 4 บ้านท่าบ่อ | 17 วัดสุทัศน์ |
| 5 ตลาดยอด | 18 สันนิบาตวงศ์ |
| 6 บวรนิวเวศ | 19 ตลาดน้อย |
| 7 ศาลเจ้าพ่อเสือ | 20 มหาธาตุ |
| 8 เสาชิงช้า | 21 ถนนเพชรบุรี |
| 9 วัดราชบูรณะ | 22 วัดสุทัศน์ |
| 10 ราชบัณฑิตยสถาน | 23 วัดกัลยาณมิตร |
| 11 บูรณศิริราช | 24 ลမ်းเจ้าพระยา |
| 12 วัดโสมนัส | 25 หัวโขน |
| 13 บ้านบาตร | 26 มหาพฤฒาราม |



รูปที่ 16.4 : แสดงเขตการปกครอง 24 เขต และแขวงต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร

นักภูมิศาสตร์การเมืองได้เป็นผู้นำเอาแผนที่เข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยวิเคราะห์ผลของการเลือกตั้ง ความตัวอย่างต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพราะในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่า "การเลือกตั้ง" เป็นกิจกรรมการเมืองที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยเหตุที่แผนที่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ต่อการเลือกตั้งคงจะเป็นแนวทางที่จะชี้แนะให้ผู้อ่านและผู้สนใจในเมืองเลือกตั้งมองเห็นคุณค่าของการ

มีแผนที่และการใช้แผนที่ ซึ่งนักภูมิศาสตร์การเมืองหรือผู้ทำแผนที่ก็คงจะทำแผนที่หรือผลิตแผนที่ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ เช่น เพื่อการศึกษา เพื่องานวิจัย หรือเพื่อประชาชนทั่วไป และผู้ใช้แผนที่เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระจายประชากรและเขตเลือกตั้งก็คือนักการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง โดยสรุป "แผนที่กับการเลือกตั้ง" มีหัวข้อที่น่าสนใจหลายประการต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

- 1.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- 1.2 การไปหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ศึกษาปัจจัยและอุปสรรค
- 1.3 ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือกลุ่มอิทธิพลที่เป็นตัวชี้ชี้ษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง
- 1.4 การตัดสินใจของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่จะพิจารณาคัดเลือกลงเขตเลือกตั้ง เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง
- 1.5 ความสะดวกหรืออุปสรรคในการเดินทางไปยังหน่วยเลือกตั้ง
- 1.6 ความสนใจทางการเมืองของประชาชน และการได้รับข่าวสารการเลือกตั้งและความสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ
- 1.7 ความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้แทนในระดับอื่น ๆ

2. พรรคการเมืองกับการเลือกตั้ง

- 2.1 พรรคการเมืองกับผลการเลือกตั้ง
- 2.2 คะแนนนิยมของพรรคการเมืองกับผลการเลือกตั้ง

3. พฤติกรรมในการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง

- 3.1 ลักษณะและวิธีการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง
- 3.2 ความสำคัญของ "แผนที่เขตเลือกตั้ง" ที่มีต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง หัวคะแนน และพรรคการเมือง
- 3.3 ฐานคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งและของพรรคการเมือง ความผูกพันกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง


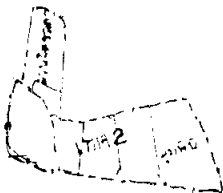

4. ความบริสุทธิ์ยุติธรรม ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการแบ่งเขตเลือกตั้งโดยฝ่ายรัฐบาล



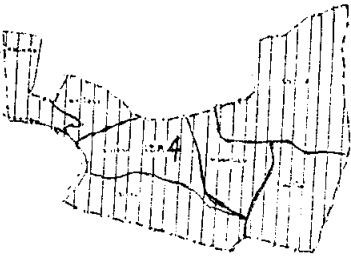
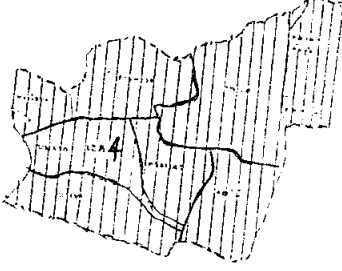
การแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อผลประโยชน์บางประการ และเกิดความไม่ยุติธรรม (Gerrymandering) (หรือไม)

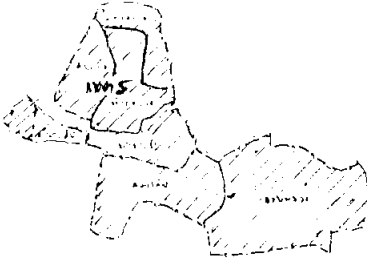

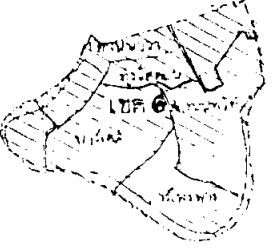
การกำหนดเขตเลือกตั้งจะมีผลต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคลและต่อพรรคการเมือง เพราะคะแนนของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นจะมีอิทธิพลต่อการออกเสียงลงคะแนน ในการพิจารณาเปลี่ยนแปลงพรมแดนของเขตการเลือกตั้งเพื่อรักษาผลประโยชน์บางประการมากกว่าความเท่าเทียมกันของจำนวนผู้แทน ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาเรื่องสำคัญทางด้านภูมิศาสตร์การเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการรัฐแมสซาชูเซต คือ Elbridge Gerry ได้บัญญัติศัพท์ Gerrymandering ขึ้นมา ในกรณีที่มีการเกิดการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งหรือเขตการปกครอง จะเกิดขึ้นโดยความจงใจหรือไม่ก็ตาม แต่อาจเป็นสาเหตุให้คะแนนนิยมของพรรคการเมืองพรรคหนึ่งนั้นถูกตัดทอนไปหรือได้คะแนนเพิ่มขึ้น และตามแนวทางการแบ่งเขตเลือกตั้งอย่างนี้ จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อระบบการแบ่งเขตเลือกตั้ง ประเภทที่มีผู้แทนได้เพียงหนึ่งคน (Single-member Constituency) เพราะมีอิทธิพลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ซึ่งสังกัดพรรคการเมืองหนึ่งมีโอกาสได้รับเลือกตั้ง ดังตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งของสหรัฐอเมริกา เขตอิทธิพลทางการเมืองของพรรคดีโมแครทอาจถูกตัดแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต และเขตเลือกตั้งใหม่นั้นจะไปรวมกับเขตอิทธิพลของพรรครีพับลิกัน ดังนั้น ในเขตเลือกตั้งนี้แทนที่จะมีผู้แทนราษฎรจากพรรคดีโมแครท ผลการเลือกตั้งที่ได้รับนั้นกลับเป็นพรรครีพับลิกันได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนรัฐทั้งสองคน ซึ่งเป็นผลทำให้พรรครีพับลิกันได้คะแนนเสียงเพิ่มขึ้นในสภาของเกาส์ ดังนั้น แกรีแมนเคอริง จึงเป็นการแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อให้ประโยชน์แก่พรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใดอย่างไม่ยุติธรรม


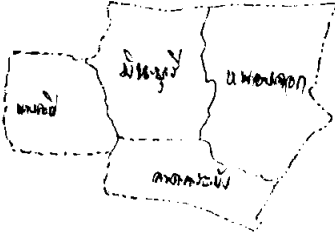

ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แผนที่ย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแสดงเขตเลือกตั้ง เพื่อที่จะได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ บนแผนที่ที่ได้ทำขึ้น ซึ่งเป็นการยากที่จะกล่าวได้ว่าการแบ่งเขตเลือกตั้งดังนี้จะไม่ยุติธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือต่อพรรคการเมืองหรือไม่เพียงไร (ดูรูป 16.6 ประกอบ)





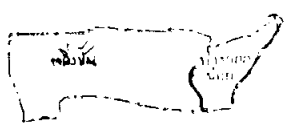
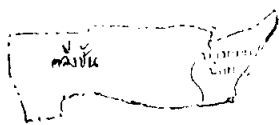
รูปที่ 16.6 : แผนที่แสดงรายละเอียดการแบ่งเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป
ในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2526 และ พ.ศ. 2529

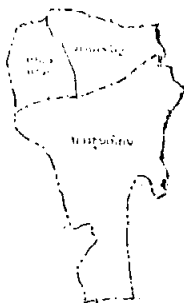
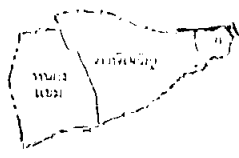
เขตเลือกตั้ง	2526	2529
เขต 1	<p>คูสิต (ไม่รวมแขวงสี่แยกมหานาคและ ส่วนจิตรลดา) รวม 220 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>คูสิต (ไม่รวมแขวงสี่แยกมหานาคและ ส่วนจิตรลดา) รวม 231 หน่วยเลือกตั้ง</p> <p>(เหมือนปี 2526)</p>
เขต 2	<p>ป้อมปราบ ปทุมวัน และแขวงสี่แยก มหานาค แขวงส่วนจิตรลดา ของ เขตคูสิต รวม 47 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>พระนคร ป้อมปราบ สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน บางรัก รวม 232 หน่วยเลือกตั้ง</p> 

เขตเลือกตั้ง	2526	2529
เขต 3	<p>พญาไท (แขวงสามเสนใน ถนนเพชรบุรี และทุ่งพญาไท) รวม 180 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>พญาไท และแขวงสีแยกมหรณาด แขวงส่วนจิตรลดาของเขตดุสิต (รวม 222 หน่วยเลือกตั้ง)</p> 
เขต 4	<p>พระโขนง (ไม่รวมแขวงคลองตัน และ แขวงส่วนกลาง) รวม 226 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>พระโขนง (ไม่รวมแขวงคลองตัน และแขวงคลองเตย) และเขต ลาดกระบัง รวม 248 หน่วยเลือกตั้ง</p> 

เขตเลือกตั้ง	2526	2529
เขต 5	<p>หัวขวาง และแขวงคลองตัน แขวง สวนหลวง (ของเขตพระโขนง) และ แขวงมีกะสัน แขวงถนนพญาไท (ของ เขตพญาไท) รวม 105 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>หัวขวาง และแขวงคลองตัน และ แขวงคลองเตย (ของเขตพระโขนง) รวม 255 หน่วยเลือกตั้ง</p> 
เขต 6	<p>ชานนาวา รวม 194 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>ชานนาวา รวม 232 หน่วยเลือกตั้ง</p> <p>(เหมือนปี 2526)</p>

เขตเลือกตั้ง	2526	2529
เขต 7	บางเขน รวม 212 หน่วยเลือกตั้ง 	บางเขน รวม 266 หน่วยเลือกตั้ง (เหมือนปี 2526)
เขต 8	บางกะปิ มีนบุรี หนองจอก ลาดกระบัง รวม 239 หน่วยเลือกตั้ง 	บางกะปิ มีนบุรี หนองจอก รวม 287 หน่วยเลือกตั้ง 

เขตเลือกตั้ง	2526	2529
เขต 9	<p>พระนคร สี่มพันช่างศ์ บางรัก คลองสาน รวม 194 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>คลองสาน ธนบุรี รวม 206 หน่วยเลือกตั้ง</p> 
เขต 10	<p>ธนบุรี บางกอกใหญ่ ราชบุรีบูรณะ รวม 231 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>บางขุนเทียน ราชบุรีบูรณะ รวม 199 หน่วยเลือกตั้ง</p> 
เขต 11	<p>บางกอกน้อย คลิ่งชัน รวม 197 หน่วยเลือกตั้ง</p> 	<p>บางกอกน้อย คลิ่งชัน รวม 263 หน่วยเลือกตั้ง</p> 

เขตเลือกตั้ง	2526	2529
เขต 12	ภาษีเจริญ ท้องนวม บางขุนเทียน รวม 236 หน่วยเลือกตั้ง 	ภาษีเจริญ ท้องนวม บางกอกใหญ่ รวม 209 หน่วยเลือกตั้ง 
รวม	2,281 หน่วยเลือกตั้ง	2,850 หน่วยเลือกตั้ง

หมายเหตุ หมายเลขในภาพ

- | | | |
|---------------|------------------|-------------------|
| 1. เขตพระนคร | 2. เขตป้อมปราบ | 3. เขตสัมพันธวงศ์ |
| 4. เขตปทุมวัน | 5. เขตบางรัก | 6. เขตคลองสาน |
| 7. เขตธนบุรี | 8. เขตบางกอกใหญ่ | |

* มาตราส่วนในภาพนี้ใช้เพื่อเปรียบเทียบ รูปร่างและขนาดของเขตเลือกตั้งเดียวกัน
 ในปี 2526 และ 2529 เท่านั้น ใช้อ้างอิงไม่ได้

ที่มา : สุนทรณี ชะโลธร. 2531. หน้า 90-92.

ในการศึกษาอิทธิพลของเขตเลือกตั้ง เอกลักษณะ ของเขตเลือกตั้ง และพลังอำนาจของเขตเลือกตั้ง จากรูปที่ 16.6 ได้แสดงไว้ข้างต้น และได้้นำข้อมูลผลการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2526 และ พ.ศ. 2529 เป็นหลักในการวิเคราะห์ร่วม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งเกิดขึ้น ผลของการเลือกตั้งหรือแบบแผนของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งจะเปลี่ยนไปด้วย (สุพรรณิ ชะโลธร. 2531:101.)

เมื่อผลการวิเคราะห์เป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำรูปร่างของเขตเลือกตั้งใน พ.ศ. 2526 และ พ.ศ. 2529 มาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งพิจารณาถึงรูปร่างและขนาดที่แตกต่างกัน (จำนวนประชากรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งไม่มีปัญหา เพราะมีจำนวนใกล้เคียงกัน) ดังนั้น จึงเกิดปัญหาและมีคำถามหลายข้อ ดังเช่น

1. ในปี พ.ศ. 2526 และ พ.ศ. 2529 ทำไมเขตเลือกตั้ง 1, 2, 3, 5 จึงมีรูปร่างแปลกประหลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตเลือกตั้งที่ 10 (2526) จะมีรูปร่างผิดปกติมากกว่าเขตอื่น
2. ทำไมเขตเลือกตั้งที่ 11 (2526 และ 2529) และเขตเลือกตั้งที่ 12 (2526) จึงมีรูปร่างยาวผิดปกติ แทนที่จะมีรูปร่างกระชับ (Compactness)
3. ทำไมเขตเลือกตั้งที่ 10 และ 12 (2526) จึงมีที่ตั้งต่อท้ายของกรุงเทพฯ และอยู่ห่างไกลจากสถานที่สำคัญ
4. ทำไมเขตเลือกตั้งที่ 9 (2526) จำเป็นต้องมีหน่วยเลือกตั้งคลองสาน ซึ่งตั้งอยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยารวมเขตเลือกตั้งด้วย

ตามปัญหาทั้ง 4 ข้อดังกล่าวข้างต้น อาจจะมาจากกฎหมายของประเทศที่กำหนดเขตการปกครองและการกำหนดเขตเลือกตั้งก็เป็นได้ ดังกรณีศึกษาที่ได้ยกมาแสดงเป็นตัวอย่างนี้ นักศึกษาหรือผู้สนใจกับการเมืองของกรุงเทพมหานครอาจตั้งสมมติฐานได้ และทำการวิเคราะห์ต่อไป

การใช้วิธีการทางสถิติและคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้ง

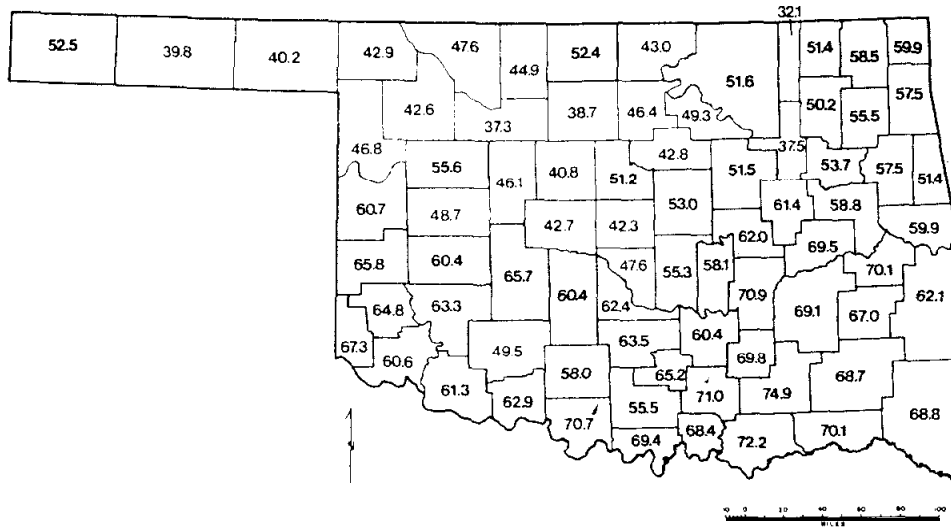
นอกจากการใช้แผนที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งแล้ว นักภูมิศาสตร์การเมือง ส่วนใหญ่มักจะนำวิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยวิเคราะห์ด้วย ดังเช่น นอร์ริส และ แสรริง (1980) ได้ทำการศึกษาการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2519 โดยใช้แผนที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เขตเลือกตั้งและผลการเลือกตั้งในรัฐโอกลาโฮมา ผลจากการแสดงข้อมูลคะแนนเสียงเลือกตั้ง (ซึ่งเป็นการชิงชัยระหว่างสองพรรค คือ จิมมี คาร์เตอร์ จากพรรคดีโมแครท และ เจอรัลด์ ฟอร์ด อดีตประธานาธิบดีสหรัฐ จากพรรครีพับลิกัน) ลงในเขตเลือกตั้งใน 77 เคาน์ตี และสร้างกราฟสองมิติแสดง Scatter diagram โดยใช้ตัวแปรอิสระ (X)

คือจำนวนประชากรในแต่ละเขต และตัวแปรตาม (Y) ได้แก่เปอร์เซ็นต์คะแนนเสียงที่ คาร์เตอร์ ได้ชัยชนะ ข้อมูลทั้งสองประการจะถูกกำหนดจุดให้พบกัน ข้อมูลแรกคือคะแนนเสียงของคาร์เตอร์ และข้อมูลที่สองคือระดับของการเป็นชุมชนเมือง ตามหลักเกณฑ์ของเขตนี้ ปรากฏผลตามรูปที่แสดงหมู่ จุดเหล่านี้สนับสนุนว่าผลของการเลือกตั้งประธานาธิบดีของริโกลา-โฮมา มีอิทธิพลมาจากการเป็นชุมชนเมืองหรือชนบทที่มีผลต่อการลงคะแนนเสียงอีกประการหนึ่งด้วย กล่าวคือ คาร์เตอร์ไม่ได้รับชัยชนะใน 2 เขตนี้ ซึ่งแหล่งชุมชนและเป็นเขตนี้ขนาดใหญ่ คือ เขตนี้ โอลาโฮมาและเขตนี้ กัลซา นั่นก็คือ การที่คาร์เตอร์ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง และได้รับชัยชนะจะต้องมีความสัมพันธ์กับระดับความเป็นชุมชนเมืองของแต่ละเขตนี้ ซึ่งเป็น "อิทธิพลของชุมชน" ซึ่งเป็นสมมติฐานที่จะต้องมีการพิสูจน์

ได้มีการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งทั่วไปและการเมืองนคร (Urban Politic) ของกรุงเทพมหานครระหว่างปี พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2519 ซึ่งมีการเลือกตั้งทั่วไป 4 ครั้ง คือใน พ.ศ. 2500 พ.ศ. 2512 พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2519 ผู้วิจัยได้ใช้แผนที่เป็นหลักใหญ่ในการพิจารณา และใช้วิธีการทางสถิติ คือ Pearson Product Moment Correlation เข้ามาช่วยวิเคราะห์ ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ของพื้นที่กับการกระจายประชากรและจำนวนคะแนนเสียงในแต่ละเขตเลือกตั้งและใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/Pc (Statistical Package for Social Sciences/Personal Computer Plus) และใช้คอมพิวเตอร์ผลิตแผนที่สามมิติแสดงความสัมพันธ์ทางพื้นที่" ของกรุงเทพมหานครด้วย (Chalothorn, S. 1982)

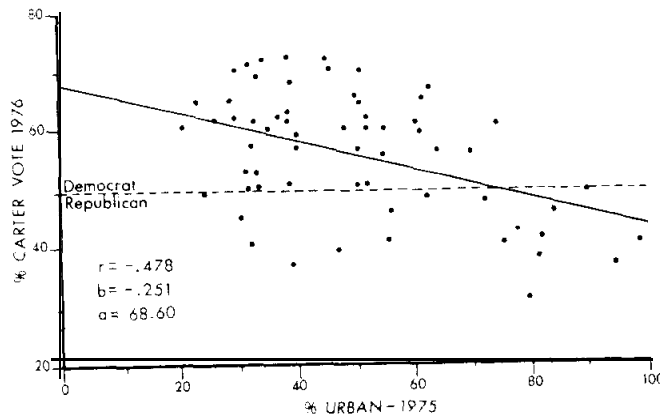
และในงานวิจัยเรื่อง "กรุงเทพมหานคร : การวิเคราะห์เชิงภูมิศาสตร์การเลือกตั้ง พ.ศ. 2522 - พ.ศ. 2531" ผู้วิจัยได้ใช้แผนที่เป็นแหล่งข้อมูล แหล่งบันทึกข้อมูล และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสถิติ ซึ่งใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ซึ่งการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งทั้งหมดนี้ ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/Pc⁺ และใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ (สุพรรณณี ชะโลธร 2534)

การวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งดังกล่าวตามวัตถุประสงค์และสมมติฐาน มีการวิจัยข้อหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญยิ่งคือ "อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งจะมีผลกระทบต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งและพรรคการเมือง" เป็นความจริงส่วนใหญ่ เป็นการสืบค้นงานวิจัย เรื่อง "พลังอำนาจของเขตเลือกตั้งในกรุงเทพมหานคร ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2526 และ พ.ศ. 2529" ด้วย



รูปที่ 16.7 : ผลคะแนนเสียงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปีพ.ศ. 2519

ในรัฐโอกลาโฮมา จำนวนตัวเลขร้อยละแสดงคะแนนเสียงที่ประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ ได้รับชัยชนะในแต่ละเคาน์ตี และเคาน์ตีที่มีค่าแสดงถึงเคาน์ตีที่คาร์เตอร์ได้ชัยชนะ



รูปที่ 16.8 : แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเสียงที่พรรคเดโมแครทได้รับ และจำนวนร้อยละของประชากรที่อาศัยในเคาน์ตีที่มีลักษณะชุมชนในรัฐโอกลาโฮมา

ดังนั้น พอลจะสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสถาบันทางสังคม ย่อมมีผลกระทบต่อฐานคะแนนจัดตั้งและฐานคะแนนเสียงดั้งเดิมของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองประการ (ดูตาราง 16.1 ประกอบ)

ฐานคะแนนจัดตั้ง หมายถึงการที่พรรคคาดหมายว่าจะมีคะแนนอยู่ในหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ มากน้อยพอที่จะประมาณการได้ว่า หน่วยเลือกตั้งใด คะแนนเสียงจะเป็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดหรือของพรรคใด ฐานคะแนนจัดตั้งอาจเป็นของพรรคหรือของผู้สมัครที่สังกัดพรรคก็ได้ อย่างไรก็ตามการขีดฐานคะแนนจัดตั้งเพื่อนำมาประกอบการวางแผนการเลือกตั้งจะต้องทำอย่างรอบคอบ เพราะผู้สนับสนุนประกอบด้วยกัน 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุน และมาใช้สิทธิเลือกตั้ง (voters) และฝ่ายที่สนับสนุนแต่ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง (non-voters) ดังนั้น แม้จะมีฐานคะแนนจัดตั้งมาก แต่หากเป็นพวกที่ไม่มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ก็อาจจะทำให้แพ้การเลือกตั้งได้ ทั้งนี้ เพราะคะแนนจัดตั้งไม่ใช่คะแนนเสียงของผู้ที่มาออกเสียงเลือกตั้ง

ฐานคะแนนดั้งเดิม หมายถึงคะแนนเสียงที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดคนหนึ่ง หรือพรรคใดพรรคหนึ่งได้รับจากผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ เขตเลือกตั้งหนึ่ง ๆ อยู่เสมอ หรือเกือบจะทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากศรัทธา ความไว้วางใจ ความผูกพันที่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีต่อผู้สมัครหรือมีต่อพรรคนั้น ๆ เป็นพิเศษ หรือเกิดจากอิทธิพลท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2519 นายสมัคร สุนทรเวช ซึ่งในขณะนั้นสังกัดพรรคประชาธิปัตย์อยู่ ได้รับเลือกตั้งทั้งสองครั้งในเขตเลือกตั้งคูสิต ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 นายสมัคร ได้แยกตัวออกจากพรรคประชาธิปัตย์มาตั้งพรรคประชากรไทยขึ้นใหม่ ก็ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรเช่นเดิม เช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2526 และ 2529 นั่นคือ นายสมัคร สุนทรเวช มีฐานคะแนนดั้งเดิมอยู่ในเขตคูสิต

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีจำนวนราษฎรเพิ่มขึ้นหรือน้อยลง จะต้องมี การเปลี่ยนแปลงพรมแดนและอาณาเขตของเขตเลือกตั้ง แต่ต้องขึ้นอยู่กับหลักการสำคัญ คือ กฎหมายเลือกตั้ง การเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งควรกำหนดเวลาให้แน่นอน ทั้งนี้ย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือแบบแผนของผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (ดูตาราง 16.1 ประกอบ)

ตารางที่ 16.1 แสดงการเปรียบเทียบเขตเลือกตั้งและผลการเลือกตั้งทั่วไป

พ.ศ. 2522 พ.ศ. 2529 พ.ศ. 2531

พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2531
เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง
1. คุณิต (ทุกแขวง) ประชากรไทย (ปชท.) สมัคร บุญเทียม สิริ	1. คุณิต (ไม่รวมแขวงสี่แยก มณฑลและส่วนจังหวัดดา) ปชท. สมัคร ชูเกียรติ จิตรพล	1. คุณิต เหมือน พ.ศ. 2526 ปชท. สมัคร ลลิตา จิตรพล	1. คุณิต เหมือน พ.ศ. 2529 ปชท. สมัคร ลลิตา จิตรพล
2. พญาไท (ทุกแขวง) ปชท. สนั่น สังข์ชัย ชลินทร์	3. พญาไท (ไม่รวมแขวง มักกะสันและถนนพญาไท) ปชท. สนั่น จารุศม์ ชลินทร์	3. พญาไท และแขวงสี่แยก มณฑลและส่วนจังหวัดดา ประชาธิปไตย (ปชป.) ชาลิต เตโช ฉลาด	3. พญาไท และแขวงสี่แยก มณฑลและส่วนจังหวัดดา ปชท. บุญเทิ้ม ประวีช พั่งขรรณ ก็นวัฒน์

พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2531
เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง
3. พระโขนง (ทุกแขวง) ปชท. สมศักดิ์ ธาดา วณิชดา	4. พระโขนง (ไม่รวมแขวง คลองตัน และสวนหลวง) ปชป. นิธิชัย เด็ก อาคม	4. พระโขนง (ไม่รวมแขวง คลองตัน และคลองเตย) ลาดกระบัง ปชป. นิธิชัย เจริญพันธ์ ปชท. มงคล	4. พระโขนง เหมือน พ.ศ. 2529 ปชท. มงคล สมนาน นิสาล
4. บางเขน มีนบุรี หนองจอก ลาดกระบัง ปชท. วราพงษ์ สำอางค์ ประเคน	7. บางเขน (ทุกแขวง) ปชท. น้อย สัตยา เสวีลี	7. บางเขน (ทุกแขวง) ปชท. สัตยา วิจิตร ชาติไทย ประจักษ์	12. บางเขน (ไม่รวมแขวง คลองถนน คลอดบางเขน สายไหม สีกัน) ปชท. สัตยา พลังธรรม สมุทร

พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2531
เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง
5. หัวหน้าวง บางกะปิ ปชท. สุนทร นิกภ เชนิจิตต์	5. หัวหน้าวง และนางวงคลอง ดิน และส่วนกลางของเขต พระโขนง และนางวง มีเกษสัน และถนพญาไท ของเขตพญาไท ปชป. คำวาง ปชท. บุญเทียม ถนภ	5. หัวหน้าวง และนางวง คลองดินและคลองเดช ปชป. นิจิตร ปรีดา เปี่ยม	5. หัวหน้าวง เหมื่อน พ.ศ. 2529 พั่งชวรม สุตมศิลป์ อาจอง ปชป. นิจิตร
6. ป้อมปราบ ปทุมวัน ปชป. ถนัด ปชท. เสรี อภิไธย	2. ป้อมปราบ ปทุมวัน และ นางวงสี่แยกมหานาคและ ส่วนจิดจลดา ปชป. มารุต เสรี สมอง	2. ปทุมวัน ป้อมปราบ ปทุมวัน สัมพันธ์วงศ์ นางรัก กิจสังคม สิทธิ เกษม ปชป. มารุต	2. เหมื่อน พ.ศ. 2529 กิจสังคม สิทธิ ปชป. มารุต พั่งชวรม สุต

พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2531
เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง
7. สานนาวา ปชท. วิจารณ์ มุสิก ปรีชา	6. สานนาวา ปชท. รังสฤษดิ์ โอฬาริก กิจสังคม สุรศักดิ์	6. สานนาวา ปชป. เจริญ วิจิตร มานพ	6. สานนาวา ปชป. พิเศษ เจริญ พลังธรรม ประพันธ์
8. บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ปชท. สมชาติ เมธินทร์ บูรณะศักดิ์	11. บางกอกน้อย คลิ่งชัน ปชท. สนธิ อู่สำหัต ติศาล	11. บางกอกน้อย คลิ่งชัน ปชท. กุมุท สุวัฒน์ อู่สำหัต	10. บางกอกน้อย คลิ่งชัน ปชท. อู่สำหัต มานะศักดิ์ สุวัฒน์
9. ธนบุรี คลองสาน ราชบุรีบูรณะ ปชท. ธรรมรงค์ เขิดชัย บุญช่าว	10. ธนบุรี บางกอกใหญ่ ราชบุรีบูรณะ ปชท. เจริญชัย อู่สำหัต พิระศักดิ์	9. ธนบุรี คลองสาน ปชป. หาญ ปราโมทย์ สัมพันธ์	8. ธนบุรี พลังธรรมศิริ พีระพงษ์ ปชป. ปราโมทย์

<p>พ.ศ. 2522</p> <p>เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง</p>	<p>พ.ศ. 2526</p> <p>เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง</p>	<p>พ.ศ. 2529</p> <p>เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง</p>	<p>พ.ศ. 2531</p> <p>เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง</p>
<p>10. บางขุนเทียน ภาษีเจริญ หนองแขม คลิ่งชัน ปชท. ชัยสิทธิ์ วัชร พิศาล</p>	<p>12. บางขุนเทียน ภาษีเจริญ หนองแขม มวลชน เจลิม ปชท. ปลิว วัชร</p>	<p>10. บางขุนเทียน ราชบุรี- บูรณะ ปชท. สุวัฒน์ ประเสริฐ ปกิต 12. ภาษีเจริญ บางกอกใหญ่ หนองแขม ปชท. วัชร ชัยสิทธิ์ มวลชน เจลิม</p>	<p>9. บางขุนเทียน ราชบุรีบูรณะ ปชท. สุวัฒน์ ประเสริฐ ปกิต 11. ภาษีเจริญ บางกอกใหญ่ หนองแขม มวลชน เจลิม ปชท. วัชร หลังทรม วิลาส</p>
<p>11. พระนคร สัมพันธวงศ์ บางรัก กิจสังคม ศิกฤทธิ เกษม</p>	<p>9. พระนคร สัมพันธวงศ์ บางรัก คลองสาน กิจสังคม ศิกฤทธิ ลิกธิ เกษม</p>	<p>2. พระนคร สัมพันธวงศ์ ป้อมปราบ ปทุมวัน บางรัก กิจสังคม ลิกธิ เกษม ปชป. มารุต</p>	<p>2. พระนคร สัมพันธวงศ์ ป้อมปราบ ปทุมวัน บางรัก กิจสังคม ลิกธิ ปชป. มารุต หลังทรม สุเทพ</p>

พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2531
เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง	เขตเลือกตั้ง/ผลการเลือกตั้ง
	8. บางกะปิ พนงจอก มีนบุรี ลาดกระบัง ปชท. เอ็นจิเนียร์ สุมิตร พิภพ	8. บางกะปิ มีนบุรี พนงจอก ปชป. สุภชัย ปชท. เอ็นจิเนียร์ พิกพ	7. บางกะปิ (ทุกแขวง) ปชท. เอ็นจิเนียร์ เซษฐ์ พลังธรรม ชำรงค์
	13. มีนบุรี พนงจอก รวม แขวงคลองถนน ตลาด บางเขน สายไหม สีกัน ปชท. สุมิตร ปวีณา		

ที่มา : สัพพราณี ไซโลธร. 2534 : 204-208.

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งในกระบวนการทางการเมือง และการบริหารประเทศ ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทุก ๆ คนย่อมมีส่วนร่วมในการปกครองไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อม โดยเลือกผู้แทนราษฎรไปทำหน้าที่ทางการเมืองแทนตน หรือโดยสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ในทำนองเดียวกันในการออกเสียงเลือกตั้ง ประชาชนผู้มีคุณสมบัติตามกฎหมายย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้แทนพรรคการเมืองใดก็ตามที่ตนมีความเลื่อมใส และผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีเอกสิทธิ์เฉพาะตนในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดหรือไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง

ในการจัดการเลือกตั้งทั่วไปนั้น กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยจะต้องวางแผนงานและดำเนินการเพื่อการเลือกตั้งทั่วไป หรือการเลือกตั้งประเภทอื่น ๆ โดยการตระหนักถึงความบริสุทธิ์ยุติธรรม ความอิสระแห่งการเลือกตั้ง รวมทั้งความเสมอภาคแห่งมนุษยชนด้วย ผลของการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรหรือผู้แทนประเภทอื่น ๆ ย่อมเป็นผลของการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนเพื่อการปกครองประเทศ หรือในการปกครองส่วนท้องถิ่นเช่นเดียวกัน